

DEN STILLE UKE OG PÅSKE





UKEN SOM FORANDRET VERDEN

De første kristne feiret ikke påske én gang i året, men året gjennom. Det usyrede brødet høytid ble feiret hver søndag. Lammets måltid ble dekket hver uke. Det var ikke før etter bruddet med synagogen i det andre århundre at det vokste fram et ønske om en årlig påskefest som liknet den jødiske påskefesten. Noen steder ble denne festen lagt til samme dag som den jødiske påskefesten. Vanligere ble det at også den årlige påskefesten ble knyttet til søndagen. Slik fikk kirken sin påskenattsmesse som regnes som opphavet til den påskefeiringen vi kjenner i dag.

Påske feires ved vårjevndøgn. Jødenes påske er ved fullmåne i årets første måned, vårmåned Nisan. Den kristne påskedagen er den første søndagen etter første fullmåne etter vårjevndøgn. Da er naturen på sitt mest kraftfulle. Jesus står opp og drar hele skaperverket med seg. Vi får del i Jesu oppstandelse som barn av fremtid og håp.

Den første tiden ble hele frelsesverket feiret i løpet av den samme store gudstjenesten; påskenattens store feiring. Påskenatt ble også nye medlemmer døpt og tatt opp i kirken. Fortellingene om skapelsen, om syndfloden og om utfrielsen gjennom havet ved utferden fra Egypt, ble koplet til forkynnelsen av dåpen som frelsens bad i den nye pakt. Romerbrevet 6 sto her sentralt:

Eller vet dere ikke at alle vi som ble døpt til Kristus Jesus, ble døpt til hans død? Vi ble begravet med ham da vi ble døpt med denne dåpen til døden. Og som Kristus ble reist opp fra de døde ved sin Fars herlighet, skal også vi vandre i et nytt liv.

Tradisjonen med å dramatisere hendelsene med å feire egne gudstjenester på hver av dagene i påsken, stammer fra Jerusalem. En kvinnelig pilegrim som het Egeria forteller i en reiseskildring fra år 383 hvordan oldkirkens påskefeiring i Jerusalem artet seg. Palmeprosesjon over oljeberget, samling i kirken over Golgata og Jesu grav sto sentralt både på Skjærtorsdag og Langfredag, før menigheten samlet seg til den store våkegudstjenesten natt til påskedagsmorgen. Fra Jerusalem spredte dette mønsteret seg over hele kristenheten. Helligdagsfeiringene på hver av påskeukens store dager er fremdeles det sentrale i kirkens feiring.

De siste 50 årene har kirker over hele verden ønsket å styrke påskefeiringen ved å hente opp igjen fylden i disse tradisjonene. Domkirken i Tønsberg har lenge vært en del av dette. Vi inviteres også dette året til en pilegrimsvandring gjennom den stille uke til påskedag hvor vi kan forkynne for en hel verden:

Jesus Kristus er oppstanden. Ja, han er sannelig oppstanden.



PALME – SØNDAG

Tønsberg kan kalles et Jerusalem i miniatyr. Mikkelsberget gir assosiasjoner til Oljeberget. Rundkirken i Storgaten har Gravkirken i Jerusalem som modell og ble reist etter nettopp å ha besøkt Jerusalem. Når vi feirer påske i Tønsberg er vi så nær de historiske hendelsene som vi kan være her nord.

Da Egeria besøkte Jerusalem i år 383, skrev hun følgende om palmeprosesjonen som innledet den store påskeuken:

Ved den 11. time leses utdrag fra evangeliene om hvordan barn som bærer sine palmegreiner, møter Herren og sier: «Velsignet være han som kommer i Herrens navn». Umiddelbart etter reiser biskopen seg og hele folket med ham, og de beveger seg til fots fra toppen av Oljeberget mens de synger. Alle barna i nabolaget, også de som er for unge til å gå og blir båret på skuldrene av foreldrene sine, bærer greiner, noen av palmer, andre av oliven. Alle sammen følger biskopen til fots hele veien fra toppen av fjellet og inn i byen, og fra byporten og like til Oppstandelseskirken.

Denne prosesjonen gjenskapes i palmesøndagens gudstjeneste. Domkirken er pyntet med palmetrær som vi bryter av grener fra og hilser prosesjonen som er «kommet over berget» og inn i byen og kirkehuset. Vi gjør oss klar til å følge Jesus gjennom hans lidelse og

død til oppstandelsens morgen.

Palmesøndag er den siste søndagen i fasten. Dagens bønn oppsummerer palmesøndagens budskap:

Jesus Kristus, ydmyke konge, du kom til oss, fornedret og fattig.
Vi ber deg: Forson oss med Gud og med hverandre.
Lær oss å gi avkall på vårt eget og følge deg,
du som med din Far og Den hellige ånd lever og råder,
én sann Gud fra evighet til evighet. Amen.

PALMESØNDAG

kl. 11 Domkirken HØYMESSE

Sokneprest Jan Terje Christoffersen

Domkantor Espen Melbø

Trompet: Terje Grøndahl

Steinar Høiback og Ragne Ormbostad

Kirketjener IngerJohanne Østby

Palmeprosesjon

Nattverd



I tidligere tider var det umulig å få tak i palmegreiner i vår del av verden. Gåsunger fra seljetrær eller doggpil ble symboler for det samme. Når våren kommer tidlig, kan vi ved pynte med gåsunger hjemme. Det er et vakkert uttrykk for at påskebudskapet har slått rot også hos oss.



SKJÆR – TORS DAG

På skjærtorsdag innledes den store påskefesten som går over tre dager og ender i oppstandelsesfeiringen påskenatt og påskedag. Renselen som skjærtorsdagens navn spiller på, jf uttrykket «ren og skjær», var den rituelle forberedelsen til årets store feiring. Slik fikk det alminnelige skriftemålet plass i gudstjenesten, slik vi fremdeles har det. Når gudstjenesten nærmer seg slutten, renses også alteret og alle hellige kar. Alt som står på alteret tas bort og gjøres klar til påskenattens feiring. Slik forberedes både kirkehuset og kirkens folk til å feire den oppstandne i den renhet som dåpen en gang ga oss.

Koplingen mellom denne forberedende renselsen og dåpen finner vi i fortellingen om fotvaskelsen som er en av tekstene som leses denne dagen. Under det siste måltidet reiste Jesus seg, tok kappen av seg og vasket disiplenes føtter. Det var et tegn på tjenerskap og nestekjærlighet. Allerede fra 400-tallet kom denne skikken inn i gudstjenesten. I nyere tid har kirker over hele verden i solidaritet med verdens fattige fornyet denne skikken.

Det eldste vitnesbyrdet om skjærtorsdagens budskap finner vi i 1. Korinterbrev fra år 55. Paulus skriver:

Rens ut den gamle surdeigen så dere kan være en ny deig! Dere er jo som usyret brød. For vårt påskelam er slaktet, Kristus. Så la oss holde høytid, ikke med gammel surdeig av ondskap og synd, men med renhetens og sannhetens usyrede brød.

Gudstjenesten avsluttes med avdekking av alteret. Det nakne bordet og den mørklagte kirke sender oss ut i natten mot Getsemane og langfredag.

SKJÆRTORSDAG

kl. 18 Domkirken BORDETS MESSE

Sokneprest Jan Terje Christoffersen
Kapellan Ingulf Bø Vatnar
Domkantor EspenMelbø
Tønsberg domkor
Domkantor Alvilde Riiser
Bydiakon Tonie E. Steffensen
Ellen Høiness og Lajla Kollerud
Kirketjener Inger Johanne Østby

Allment skriftemål
Nattverd
Avdekking av alteret
Måltid i Kirkestuen
etter gudstjenesten



Etter gudstjenesten inviterer vi til måltid i Kirkestuen i Storgaten 52. Det blir mat, prat, musikk og felleskap med bydiakon Tonie Steffensen som vert. Ønsker du å delta, så meld fra på forhånd: ts359@kirken.no / 902 35026.



LANG – FREDAG

I de aller eldste tradisjonene var langfredag en særegen fastedag før påskefeiringen tok til påskenatt. Langfasten ble brutt med Skjærtorsdagens måltid, men på Langfredag avsto de troende igjen fra å spise i påvente av påskenattens feiring. Etter hvert vokste det fram gudstjenestetradisjoner også for denne dagen. Her sto ikke minst tilbedelsen av korset sentralt. Også dette begynte i Jerusalem. Korset som pilegrimene i Jerusalem tilba, ble regnet for å være korset Jesus døde på. Pilegrimer tok fliser av dette korset med seg hjem igjen og la dem inn i kors i kirkene hjemme. Borrekorset hadde trolig en slik flis fra jerusalemkorset.



Også det såkalte tunsbergkorset hadde en liten bit av Jesu kors gjemt i sitt relikviekammer. Korset ble funnet i Storgaten i 1864 og er kanskje identisk med korset Sigurd Jorsalfare brakte med seg tilbake fra Jerusalem tidlig på 1100. Det kan ses på Slottsfjellmuseet.

Et stort kors i tilnærmet full størrelse står reist sentralt i kirkerommet denne dagen, både i Domkirken og ellers i verdens mange kirker. Å samle seg omkring korset i bønn er en sentral del av langfredagens gudstjeneste. Sentralt i gudstjenesten står lesningen av

lidelsesfortellingen. Ett enkelt lys brenner i en ellers mørklagt kirke. I år er lidelsesfortellingen hentet fra Matteusevangeliet. Påskelyset, som ble tent ved påskenattsmessen året før, slukkes ut etter disse ordene:

Da Jesus hadde fått vineddiken, sa han: «Det er fullbrakt!» Så bøyd han hodet og utåndet (Joh 19,30)

Gudstjenesten begynner kl. 15.00. Det var ved den niende time Jesus døde. Alteret står nakent. Orgelet tier. Korset er alt vi trenger.

LANGFREDAG

kl. 15 Domkirken PASJONSGUDSTJENESTE

Domprost Marta Botne
Kapellan Ingulf Bø Vatnar
Anne Helgesen
Inger Marie Hillestad
Kirketjener Inger Johanne Østby

Tønsberg domkor
Domkantor Alvilde Riiser
Lidelsesfortellingen
Korsmeditasjon

KORSVANDRING kl. 16.30

Jesu vandring langs lidelsesveien, Via Dolorosa, er motivasjonen bak korsvandringene som finner sted over hele verden langfredag. I mer enn 30 år har også kristne i Tønsberg samlet seg til korsvandring i bønn for kirken, byen og verden. Vandringen begynner på Tønsberg torv rett etter gudstjenesteslutt i Domkirken. Fra torvet går veien forbi biblioteket med rundkirken, via Kirkens bymisjon, Fylkeskommunen, Haugar kunstmuseum, Farmandsstredet, Politiet og NRK. Vandringen ender i Domkirken ved det nakne korset.



PÅSKE – NATT

Sentrum i påskefeiringen er påskenattens våkegudstjeneste, *påskevigilien*. I feiringen av Jesu oppstandelse, minnes vi også oppstandelsen vi selv har fått del i gjennom dåpen. I oldkirken var dette derfor også den store dåpsnatten da alle som hadde deltatt i fastetidens dåpsforberedende undervisning ble døpt. Kirkefader Augustin ble i år 387 selv døpt påskenatt. Augustin kalte denne gudstjenesten for alle våkegudstjenesters mor, «natten da hele verden holder seg våken i forventning».

Påskenattsmessen ligner på en vanlig gudstjeneste og er samtidig helt annerledes. Utenfor kirken er det tent et bål i natten. Herfra hentes flammen til det store påskelyset som løftes opp mens presten synger «Kristus, verdens lys». Fra bålet bæres lyset inn i kirken hvor flammen snart sprer seg til de mange håndholdte lysene som menigheten har fått utdelt. Alterbordet dekkes, påskelovsangen fyller rommet, og så følger lesningene som knytter skapelsen og nyskapelsen sammen. Deretter lyder den eldste av alle oppstandelsesberetningene, fra Markus, vi minnes vår dåp, og alle inviteres til gledens måltid ved Herrens bord. Denne natten vil gleden ingen enda ta og den ene jubelsalmen ledsager den andre, til vi igjen står i mørket utenfor står og synger: «Påskemorgen slukker sorgen».

På nytt får vi erfare at livet er sterkere enn døden og at lyset fra den åpne graven er sterkere enn alle mørkets krefter.

PÅSKEAFTEN

kl. 22 Domkirken PÅSKENATTSMESSEN

Biskop Jan Otto Myrseth

Sokneprest Jan Terje Christoffersen

Kapellan Ingulf Bø Vatnar

Domkantor Espen Melbø

Sissel Rasch-Olsen og Lajla Kollerud

Kirketjener Inger Johanne Østby

Tønsberg domkor

Domkantor Alvilde Riiser

Påskelyset tennes

Nattverd

Salmevandring



PÅSKE – DAG

Så er det igjen søndag. Selv om hver søndag er en påskedag, så er ingen søndag helt som denne. Trompetfanfaren fra orgelgalleriet forkynner oppstandelsens glede og påkaller den endelige gjenløsningen på samme tid. Daglyset har jaget bort de siste skyggene av mismot og tvil: «Ja, han er sannelig oppstanden». Det er som vi glemmer at vi har vært hjemme og sovet noen timer.

Det er jubelen som ikke tar slutt. Bakerst i prosesjonen går biskopen som et slags pant for sannheten i budskapet vi forkynner denne dagen. De nær 2000 påskedagene og de 100 000 søndagene kan ikke ta feil. Der det er liv, er det håp. Jesus lever!

PÅSKEDAG

kl. 11 Domkirken HØYTIDSGUDSTJENESTE

Biskop Jan Otto Myrseth

Domprost Marta Botne

Sokneprest Jan Terje Christoffersen

Ragne Ormbostad

Inger Marie Hillestad

Domkantor Espen Melbø

Blåsekvartett

Nattverd

Søndag 26. mars kl. 18:

Pasjonskonsert

Tønsberg domkor

Solist: Anders Veiteberg

Dirigent: Alvilde Riiser

Palestrina, Poulenc og Kverno.

Bill: kr. 250,- Barn u. 15 år gratis.

KONSERTER DOMKIRKEN

5. april KL. 12: Orgelmatine 686

Pergolesi: Stabat Mater

Ingrid Vetlesen (sopran)

Siv Oda Hagerupsen (mezzosopran)

Sunniva Sofie Christensen (fiolin)

Espen Melbø (orgel)

Fri entré / kollekt.